

“Sosyal Güvenlik Hakkı, “Çağdaş devlet anlayışının bir sonucu olan sosyal hukuk devletinde geçerli sosyal güvenlik ve sosyal adalet ilkeleri gereğince toplumdaki insanlara, insan onuruna yaraşır asgari yaşam düzeyi sağlamak ve onları korumakla görevi devletten bu yönde gerekli tedbirleri almasını ve teşkilatları kurmasını talep hakkıdır.” (Mehmet Akad, Teori ve Uygulamada Sosyal Güvenlik Hakkı, Kazancı Hukuk Yayınları No: 112, İstanbul 1992, s. 10) biçiminde tanımlanmış olup; sosyal güvenlik hakkının nitelikleri ise, vazgeçilmez ve devredilmez bir hak olduğu; bu haktan yararlanmanın zorunlu bulunduğu ve devletin sosyal güvenlik hakkının yaşama geçirilmesinde müdahalesinin gerekliliği olarak belirlenmiştir. (Ercan Turan, Sosyal Güvenlik Hakkı, Kamu-İş, C.7, S.3, sh.319 vd.); Sosyal güvenlik kavramı içinde yer alıp, prime dayalı katkılar üzerinden güvence sağlayan sosyal sigortalar sistemi, sigortalıların karşılaştıkları değişik riskler karşısında uğradıkları geçici veya sürekli gelir kayıplarıyla gider artışlarını karşılayarak, sigortalının insan onuruna yaraşır asgari yaşam düzeyini sürdürmesini sağlamaktadır. Ancak, sosyal sigortaların güvence kapsamına aldığı riskler ve bu risklerin doğurduğu etkilerin farklılığı, farklı sigorta kolları oluşumunu ve bu kollar üzerinden değişik oranda prim tahsili ve güvence sağlanması sonucunu doğurmuştur.

5510 sayılı Yasanın “Tanımlar” başlıklı 4. Maddesinde, “3) Sosyal sigortalar: Kısa ve uzun vadeli sigorta kollarını,

4) Kısa vadeli sigorta kolları: İş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortası kollarını,

5) Uzun vadeli sigorta kolları: Malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortası kollarını...ifade eder.” düzenlemesine yer verilmiştir.

Kısa Vadeli Sigorta Kolları; Güvence altına aldığı risklerin yarattığı etkileri gidermeye yönelik yardımların sağlanmasında, ödenen prim miktar ve süresiyle orantı kurulması gereği gözetilmeyen; sigortalının bildiriminin gerçekleştirilmediği ve bu nedenle sigortalı adına herhangi bir prim ödemesinin yapılmamış olduğu durumlarda dahi yardım öngören sigorta kollarıdır.

Uzun Vadeli Sigorta Kolları; “Zararları geçici olmayan, ömür boyu devam eden, hatta aile, cemiyetin en küçük gelir ve harcama birimi olarak kabul edildiği takdirde, öldükten sonra da devam eden tehlikelerle ilgili sigortalara “uzun vadeli sigorta kolları” denilir. İhtiyarlık, malullük ve ölüm tehlikelerinin zararlarından fertleri ve aileleri “kurtarmak” için kurulan bu sigorta kolları, “Aktuarya Hesabı” dediğimiz bir hesaba dayanırlar.” (Turan Yazgan, İktisatçılar İçin Sosyal Güvenlik Ders Notları, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1992, sh.240)

5510 sayılı Yasa öncesinde yürürlükte olan 506 sayılı Yasanın 4/D maddesinde, “Ev hizmetlerinde çalışanlar (ücretle ve sürekli olarak çalışanlar hariç)” sigortalı sayılmaz hükmü mevcut iken: 5510 sayılı Yasanın 6/c maddesinin, 6552 sayılı Yasa ile değişiklik

öncesindeki düzenlemesi de aynı yönde düzenleme öngörmüştür. Her iki düzenlemede de, “sürekli olarak çalışma” kavramı yasa içeriğinde açıklanmadığı için, konu yargı kararlarıyla açıklığa kavuşturulmuş; sürekli çalışmanın, tüm çalışma zamanını bir işverene tahsis olarak algılanmaması gerektiği; bağımlılık ilişkisi bulunmak koşuluyla, kısmi süreli çalışmaların da tüm sigorta kollarına tabi sigortalılık süresi olarak değerlendirilebileceği kabul edilmiş; örnek kabilinden belirtmek gerekirse, mahkememiz 11.12.2013 tarih, 2013/836 E., 2014/810 K. sayılı kararıyla, “Davacının 01/01/2004 — 01/10/2013 tarihleri arasında davalılar ... ve ... ait evde çocuk bakımı ve diğer ev işlerinde haftada 2 gün ve ayda toplam 8 gün olacak şekilde asgari ücret düzeyinde ücret ile sürekli olarak çalıştığının tespitine.” yönelik olarak kurulan hüküm, Yargıtay 10. Hukuk Dairesi'nin 28.04.2015 tarih, 2015/1950 E., 2015/8025 K. sayılı ilamıyla onanmak /Suretiyle kesinleşmiştir.

İptali istenen düzenleme ise ev hizmetlerinde 10 günden az çalışan kişilerin;

a) Uzun vadeli sigorta kollarından sigortalılığını önlemekte;

b) İş kazası ve meslek hastalığı sigortası kolundan sigortalılığı, diğer bağımlı çalışanlar yönünden çalışmaya başladığı anda sigortalı sayılma gereğini öngören düzenlemelere aykırı olarak, kısa vadeli sigorta kollarından sigortalılığı 10 gün önce tescil edilmiş olma koşuluna bağlamakta;

c) Bu konumdaki çalışanları sağlık sigortası kapsamı dışında bırakmakta;

d) 5510 sayılı Yasanın 4/I-a maddesi kapsamında sigortalı saydığı kişileri, kısa vadeli sigorta kollarından sağlanan yardımlardan yararlanma konusunda, prim borçlarının ödenmiş olması koşuluna bağlamaktadır.

Ev hizmetlerinde çalışanların, haftanın farklı günlerinde, farklı işverenlere bağlı olarak veya aynı gün içinde kısmi zamanlı olarak farklı kişilerin yanında çalışmalarına karşın; haftada ikişer günden üç ayrı işverene bağlı olarak hafta tatili günleri dışında tam süreli çalışan bir kişinin dahi, işverenleri tarafından sigortalılık bildirimi olanağı ortadan kaldırılıp; bağımlı çalışan ve ekonomik yönden en güçsüz konumda yer alan bu kişilerin işverenleri tarafından sigortalı gösterilmesi engellenip; işverenden bağımsız biçimde, kendi primlerini ödeyerek isteğe bağlı sigortalı olma zorunluluğu yaratılmış; kısa vadeli sigortalılık kolları yönünden, bu hakkın özüne aykırı koşullar öngörülürken, sağlık sigortası yönünden de işyeri çalışmasına bağlı olarak sosyal güvenlik hakkı konusunda güvencesiz bırakılmıştır.

5510 sayılı Yasanın 4/I-a maddesi, “hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından” çalışma halini öngörmüş iken, ev hizmetlerinde çalışanların birden fazla işveren yanında geçen ve sonuçta tam süreli çalışmaya karşılık gelen çalışmaları sigortalılık dışında bırakılırken; başka çalışan grupları için öngörülmemen; başka bir anlatımla, inşaat, maden, taşımacılık gibi işlerde sigortalılık konumu dışına çıkarılmayan aylık 10 günü aşmayan çalışma süreleri, ev hizmetlerinde çalışanlar için kapsam dışına çıkarılarak, açık bir ayırım

ve eşitliğe aykırı düzenleme gerçekleştirilmiştir.

Kısa vadeli sigorta kollarının yukarıda verilen tanımı gereği, bu sigorta kolları yönünden prim ödeme koşuluna bağlı olmaksızın güvence sağlanması zorunluluğu mevcutken; ev hizmetlerinde çalışanlar yönünden, bu konuda da, diğer bağımlı çalışanlara oranla olumsuz düzenleme getirilip, kısa vadeli sigorta kolları kapsamında güvenceden yararlanabilmek için, riskin gerçekleştiği tarihten en az on gün önce tescil edilmiş olma ve prim borcunun bulunmaması koşulu getirilerek, hakkın özüne ve ulusal ya da uluslararası düzeydeki düzenlemelere aykırı yaklaşımla, eşitlik ilkesi bozulmuştur.

YASA METİNLERİ

A-İtiraz Konusu Yasa Kuralı:

Ev hizmetlerinde çalışanların sigortalılığı

EK MADDE 9 - (Ek: 10/9/2014-6552/55 md.)

Ev hizmetlerinde bir veya birden fazla gerçek kişi tarafından çalıştırılan ve çalıştıkları kişi yanında ay içinde çalışma saati süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı 10 gün ve daha fazla olan sigortalılar hakkında Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki sigortalılara ilişkin hükümler uygulanır. Bunların bildirimi, işverenler tarafından örneği Kurumca hazırlanan belgeyle en geç çalışmanın geçtiği ayın sonuna kadar yapılır. Süresinde yapılmayan bildirim için işverene 102 nci maddenin birinci fıkrasının (a) bendinin (1) numaralı alt bendi hükmü uygulanır.

Ev hizmetlerinde bir veya birden fazla gerçek kişi tarafından çalıştırılan ve çalıştıkları kişi yanında ay içinde çalışma saati süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı 10 günden az olanlar için ise, çalıştırıldıkları süreyle orantılı olarak çalıştıranlarca 82 nci maddeye göre belirlenen prime esas günlük kazanç alt sınırının %2'si oranında iş kazası ve meslek hastalığı sigortası primi ödenir. Bu şekilde çalışanların sigortalılık tescili, çalışan ve çalıştıran imzalarını da ihtiva eden ve en geç çalışmanın geçtiği ayın sonuna kadar Kuruma verilmesi gereken örneği Kurumca hazırlanacak belgenin Kuruma verilmesi ile sağlanır. Sigortalılık başlangıcında bu belge üzerinde çalışma başlangıcına dair kayıtlı en eski tarih esas alınır. Bunlar hakkında hastalık sigortası hükümleri uygulanmaz. Bu fıkra kapsamına girenler, adlarına ödenen priminin ait olduğu ayı takip eden ayın sonuna kadar aynı kazancın otuz katının %32,5 oranında prim ödeyebilir. Bunun %20'si malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları, %12,5'i genel sağlık sigortası primidir. Bu süre içinde ödenmeyen primin ödenme hakkı düşer. Ödenen primler 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalılık sayılır.

İkinci fıkra kapsamındakileri çalıştıranlar bu Kanun uygulamasında işveren sayılmaz. Sigortalının iş kazası ve meslek hastalığı sigorta kollarından sağlanan

yardımlardan yararlanabilmesi için iş kazasının olduğu tarihten en az on gün önce tescil edilmiş olması ve sigortalılığının sona ermemiş olması, bu Kanuna göre iş kazası veya meslek hastalığından dolayı geçici iş göremezlik ödeneği ödenmesi veya sürekli iş göremezlik geliri ya da malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarından aylık bağlanabilmesi için prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması şarttır. Bu sigortalılar ile ilgili iş kazası ve meslek hastalığı olaylarında Kanunun 21 inci maddesinin birinci fıkrası hükümleri uygulanmaz.

Bu maddenin ikinci fıkrasındaki sigortalılar hakkında Kanunun 67 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri hükümleri uygulanır.

Bu madde kapsamındaki sigortalılarla ilgili olarak prim oranları ve uygulanacak sigorta kolları hariç olmak üzere, Kanundaki işveren yükümlülüklerini yeniden belirlemeye, Kuruma verilmesi gereken bildirge ve belgeleri birleştirmeye, yapılacak bildirimlerin ve primlerin ödenmesine ilişkin usul ve esasları tespiti Kurum yetkilidir.

Bu madde kapsamındaki sigortalılarla ilgili olarak bu maddede aksine hüküm bulunmaması kaydıyla bu Kanunun ilgili hükümleri uygulanır.

B- Dayanılan Anayasa Kuralları:

Madde 10 - Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(Ek fıkra: 07/05/2004 - 5170 S.K./1.mad) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. (Ek cümle: 07/05/2010-5982 S.K./1. md.) Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.

(Ek fıkra: 07/05/2010-5982 S.K./1. md) Çocuklar, yaşlılar, özürllüer, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde (...) (İptal ibare: Anayasa Mah.nin 05/06/2008 tarihli ve E.2008/16, K.2008/116 sayılı Kararı ile.) kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

Madde 11 – Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

Madde 60 - Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir.

Devlet, bu güvenliğı sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar.

TALEP: 5510 sayılı Yasaya. 6552 sayılı Yasa'nın 55. maddesi ile eklenen Ek 9. maddenin, hizmet sözleşmesi kapsamında değerlendirilmesi gereken kısmi süreli çalışma ilişkilerini, sigortalılık sisteminin temel güvencelerinden olan uzun vadeli sigortalılık kollan yönünden, konuya ilişkin ILO sözleşmeleri ve diğer uluslar arası düzenlemeler yanında, Anayasa'nın açık düzenlemelerine aykırı biçimde sigortalılık kapsamı dışına çıkaran bir içerik taşıdığı için, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 10 ve 60. maddelerindeki düzenlemelere aykırı bulunduğu gözetilerek; yasal düzenlemenin (ve buna bağlı olarak 5510 sayılı Yasanın 6/c maddesine eklenen ibarenin), 6216 sayılı Yasanın 40. Maddesi uyarınca itiraz yolu ile iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulması gereği doğmuş ve bu yönde karar oluşturulmuştur."